

свого вбитого нареченого, який так і не встиг посвататися. Її одяг просочується кров'ю, що додає картинці моторошності. Подальший розвиток подій вкладено в русло традиційного любовного роману: бідна дівчина, яка запала в серце графові, змушена страшної грозової ночі звернутися до нього по допомогу для свого помираючого племінника, що й стає точкою відліку їхніх любовних взаємин.

Отже, текст роману є майданчиком абсорбування та трансформації інших текстів задля досягнення багатьох смислів. Дарина Гнатко широко послуговується ремінісцентними образами, тобто створеними класиками літератури й сучасними письменниками, наповнює їх новим поняттєвим смислом, використовує наявний у них семантичний потенціал для розбудови сюжету та побудови нових образів.

### **Література**

1. Гнатко Дарина. Катерина. Харків : КСД, 2016. 256 с.
2. Гринишина І.І., Марченко Т.М. Інтертекстуальність та її роль в аналізі літературного твору. Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Луцьк, 2012. № 12 (237): Філологічні науки. Літературознавство. С. 31–34.
3. Нечуй-Левицький Іван. Кайдашева сім'я. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=907&page=7>.

**Кобилко Н. А.,**

кандидат філологічних наук,  
Харківський державний університет харчування та торгівлі

### **ЕСТЕТИЧНИЙ ІДЕАЛ У ТВОРАХ МИТЦІВ ХИМЕРНОЇ ПРОЗИ**

Питання нових можливостей романного жанру в українській літературі набуло своєї актуальності з появою “хімерної” прози, особливо з виходом “Лебединої зграї” В. Земляка. У диалогії переплітається буденне й героїчне, високе й низьке, трагічне й комічне. Автор прагне відтворити душу людини, розкрити її характер. Стиль письменника неповторний, він поєднує в собі поетичність, глибокий ліризм, милозвучність українського слова, у якому “відбилосся лебедине небо людського духу, бентежне отим своїм підсвідомим прагненням високого, тим-то й не завше осмисленого до кінця” [2, 46]. В. Земляк зобразив працелюбних, відданих своїй справі людей, здатних до самопожертви в ім'я кращого майбутнього. Мальва Кожушна, брати Соколюки, Явтушок Голий, Левко Хоробрий, Клим Синиця – це не просто жителі Вавилона, а хранителі народних цінностей, традицій, моральних ідеалів.

Письменник із першого речення вводить читача в напівреальний, напівхімерний світ, адже зображає звичайних людей у незвичайному селі. Вавилон – це не просто українське село, яке існувало з початку 1240 року й зазнало руйнації військ ординського хана, а за часів Ягайла сягнуло найбільшого свого розвитку, отримавши повне магдебурзьке право на рівні з Києвом, це – ціла країна з “неповторною красою природи, такими ж неповторно красивими людьми і їх неповторно-своєрідною поведінкою у різних випадках людського життя і міжлюдських відносин” [2, 88]. Вавилон В. Земляка – ровесник біблійного, історичного Вавилону, але, крім довговічності, нічого спільного з месопотамським він не має. На це неодноразово звертає увагу сам автор. Проте читача вражає не стільки природа українського села, його героїчна історія, скільки неповторні, яскраві особистості.

Одним із непересічних персонажів диалогії є образ Левка Хороброго. У своїй особі він поєднав філософа, мудреця і трунаря. Без Левка не відбувається жодна подія у

Вавилоні. Самостійно ставши філософом, він нерідко виголошує високі філософські думки: “Коли вмирає поет, то з ним умирає і те, чого інші не годні побачити”, “Людам іноді доводиться пройти і крізь міфи, щоб довоюватися до високого смислу життя”. Фабіян-філософ був незалежним від власницьких пристрастей, які вирували у Вавилоні (поділ землі, пошук скарбів, створення комуни), а тому повністю присвятив себе саморозвиткові: читав Святе Письмо, філософські трактати. Навіть посаду трунаря здобув випадково. Ми можемо сказати, що Левко Хоробрий, не маючи майнових проблем, займає проміжне місце між соціальними верствами: його не обходять проблеми створення комуни, розділення землі між людьми, які дійсно її потребують, але в той же час він виконує роль миротворця в усіх сутичках, ручається за кожного земляка. Узявши на себе обов’язки трунаря, філософ допомагає в похоронах односельців (“проводжає в останню путь”), стає посередником між світом живих і мертвих. Для філософа, не зважаючи на сильні маскулінні риси, особливо на його бажання бути вільним, характерні фемінні риси характеру: м’якість, вірність, піклування, співчуття, вміння розуміти оточуючих і їм допомагати.

Ще одним яскравим і неоднозначним персонажем твору є Явтух Голий. Літературознавці вважають, що В. Земляк у романі приділяє найбільше значення характерові саме Явтушка. Героєві як справжньому бунтареві доводиться виживали лише з підтримкою сильніших. Явтух дуже розсудлива людина, він ніколи не приймає необдуманих рішень. Тому, коли громада вчинила бунт перед Даньком Соколюком, герой до останнього вагався, щоб не залишитися з переможеними. У той же час це яскравий приклад антиподу незламного духу Мальви Кожушної, яка відкинула всі перестороги й до останнього боролася за честь і права звичайної людини.

Однією з прикметних особливостей діалогії “Лебедина зграя” і “Зелені Млини” є яскраві описи побуту, звичаїв та сільського життя. В. Земляк акцентує нашу увагу на тому, що важливу роль у розвитку як Вавилону, так і Зелених Млинів відіграє жінка. Образ Мальви Кожушної змальований автором чи не найкраще. Мальва є втіленням сильної сучасної жінки. Вона надзвичайно красива, тому в неї закохана майже половина чоловіків, її не хвилюють людські пересуди й умовності. Це жінка, яка творить світле майбутнє комуни, здатна проїхати тисячі кілометрів, щоб перейняти досвід. Навіть ім’я головної героїні є символом “любові до рідної землі, до свого народу” [4].

Після втрати коханого Мальва живе надіями, тож її життєва дорога стала уособленням перспектив шляху до кращого майбутнього: “І чого б ото людині метатися по світу, місити багнюку, битися, страждати, писати листи голові Раднаркому, а не тихо сидіти в столиці, пильнувати своє здоров’я, сім’ю, дітей? То великі невгамовні, що впродовж усього життя заставляють свою власну долю за майбутнє, за щастя інших” [2, 382]. В образі Мальви Кожушної втілено яскраві риси народного характеру українців. Письменник прагнув творити так, щоб поєднати минуле з майбутнім, “побачити землю свою в єдності й цілісності великого й малого, у величчї загиблих і в буденності живих”. Отже, у діалогії “Лебедина зграя” та “Зелені Млини” В. Земляк намагався змалювати внутрішню сутність своїх героїв, підкреслюються такі їхні риси, як мужність, сміливість, самодостатність, упевненість у правильності вибраного шляху.

Ще одним митцем химерної прози є В. Міняйло, який “не вигадував героїв та життєві колізії, а вихоплював образи із самого нурту життя, був не байдужим спостерігачем... а дбайливим селекціонером образів, характерів і, власне, самої української мови” [1, 1]. Р. Іванчук назвав серед примітних творів української літератури другої половини ХХ століття діалогію “Зорі й оселедці” та “На ясні зорі”, де відсутня авторська заданість; проблема становлення людини не штучно привноситься у твір, а художньо вмотивовується, виростає із життєвих глибин, із пісні, жарту, плачу, причому фольклорна атрибутика не ілюструється авторською концепцією, а становить її зміст.

Привертає увагу абсурдність назви-оксиморона “Зорі й оселедці”. Але, поступово заглиблюючись у художню канву твору, розуміємо, що назва виступає своєрідним фільтром для визначення духовних і матеріальних цінностей героїв, розмежування категорій: приземлене й вічне, життя та смерть. А відтак назва роману активна. Вона бере участь у характеротворенні героїв твору. Уперше розтлумачується назва, коли наратор подає коротку характеристику свого сільського оточення. Указуючи на приземлені клопоти Єфросинії Петрівни як матері й дружини, Іван Іванович говорить: “Кохана моя дружина не читає романів Герберта Уеллса, ба навіть віршів, окрім самого Тараса. «То все пусте, – каже вона. – Мені треба, старий недоумку, щоб ти з Віталіком, та ще Ядзя з вами, були ситі, зодягнені, та щоб вас не заїдала нужда. Ти б спершу подумав не про те, чи є десь на Місяці люди, а чи не можна дістати тамечки оселедців, мила, гасу та сірників!»” [3, 80]. Після чого наратор указує на свою позицію на протигагу жінчиній: “А я так собі думаю: «Оселедці, люди добрі, оселедцями, а зорі – таки зорями...”” [3, 80], частково вкладаючи в ці слова ідейний задум твору. Розмірковуючи про синів характер Лановенко вказує на основний стрижень ідейного задуму роману: “...земне тяжіння не втримає знань і правди, ніколи не відчуває браку їстівного. Ті ж, що за іржаву рибину ладні зректися і правди, й честі, ба навіть свободи, не варті ймення людини” [3, 80].

Таким чином, через категорію приземленість/окриленість В. Міняйло показує духовний розвиток людини, її шлях до пізнання сакральних істин.

#### **Література**

1. Драч І., Мушкетик Ю., Перебийніс П. Істинний герой. Творчий подвиг Віктора Міняйла. Літературна Україна. 2009. 21 травня. С. 1.
2. Земляк В. Лебедина зграя. Зелені Млини: романи. Х. : Фоліо, 2013. 651 с.
3. Міняйло В.О. Зорі й оселедці. На ясні зорі. Діалогія. К.: Дніпро, 1979. 492 с.
4. Потапенко О. І., Дмитренко М. К., Потапенко Г. І. та ін. Словник символів. К.: Народознавство, 1997. URL: <http://ukrlife.org/main/evshan/symbol.htm>.

**Колінько О. П.,**

доктор філологічних наук,

Бердянський державний педагогічний університет

#### **КРАСИВЕ І КОРИСНЕ В СУЧАСНІЙ МАЛІЙ ПРОЗІ**

У контексті полеміки про пошуки нових шляхів розвитку сучасної літератури все частіше звучить підтримувана і дослідниками, і письменниками думка про те, що найбільш продуктивною і потужною у мистецтві слова є сфера новелістики. Так, Є. Баран, М. Слабошпицький, В. Шевчук, Г. Штонь та ін. хоч і віддають перевагу роману як одному із домінуючих жанрів, однак і не відкидають успіхів сучасної новелістики. Володимир Даниленко переконаний у тому, що в українській літературі завжди була криза роману “через відсутність національного суспільства (головного формотворчого чинника, замовника і споживача роману)”, тоді як “новела, найбільш наближена до внутрішнього світу людини і значно менше залежна від сформованості суспільства, таких проблем не мала”, і “кризи малого жанру в українській прозі ніколи не відмічалось, була криза упорядників, криза критики, криза канону ...” [2]. Василь Ґабор зізнається, що фанатично любить новелу, вона – “його перше і останнє кохання, від якого не втечеш, хоч як би того прагнув” [4, 8]. Тетяна Синьоок *відзначає “красиве і корисне” в сучасній малій прозі* [3]. Увиразнення саме таких ознак є закономірним для жанру новели, що його І. Франко свого часу охарактеризував, як “цілий світ у краплі води”.